

GRADIVO ZA 1. RAZRED:

NASTAVNA JEDINICA: DRŽAVA SRPSKIH DESPOTA

Srbija je u 15. Vek ušla kao vazalna država u okviru Turske (kao i Kosovo). Međutim početkom 15. Veka Tursku je napao mongolski kan Tamerlan i 1402. Nametnuo joj bitku kod Angore (današnje Ankare). U toj bici Turci su i pored hrabrosti Srba (naročito Stefana Lazarevića), pretrpeli katastrofalan poraz, a sultan Bajazit je zarobljen i nešto kasnije preminuo u zarobljeništvu. Po Tamerlanovom naređenju (zbog izuzetne hrabrosti u bici), svi Srbi (uključujući i princezu Oliveru) oslobođeni su i pušteni da se vrate kućama.

Na putu do Srbije, Stefan je svratio u Carigrad gde se sastao sa vizantijskim carem i dobio titulu despota. Zatim kada je stigao u Srbiju, uspostavio je kontakt sa ugarskim kraljem Žigmundom, postao njegov vazal i dobio na upravu Mačvu i Beograd koji je pretvorio u svoju prestonicu. U međuvremenu preminuo je Tamerlan, Turska je oslobođena njegovog pritiska tako da je sultan Sulejman I uspostavio vlast. U takvim prilikama Stefan je ponovo postao turski vazal, ali je Srbija bila slobodna. 1505. Preminula je kneginja Milica I posle njene smrti došlo je do sukoba između Stefana I njegovog brata Vuka koji je zatražio polovinu države. Kada je Vuk pridobio sultana Sulejmana I, Stefan je prihvatio bratovljev zahtev. Međutim u Turskoj se dešavaju velike promene. Sultana Sulejmana zbacio je sa prestola njegov brat Musa koji je onda postao sultan. U borbama koje su izbile između braće učestvovali su I (često menjali strane) Lazarevići I Brankovići. Kao pobednik je izašao Musa, a poginuli su Vuk Lazarević I Grgur I Stefan Brankovići. Musina vlast nije bila čvrsta: Protiv njega uz pomoć balkanskih vladara, podigao je ustanak njegov mlađi brat Mehmed. Rat se završio Mehmedovom pobedom I Musinom pogibijom 1413. godine. Ali Turska je bila toliko opustošena da je sultan Mehmed I morao da se posveti isključivo ekonomskoj obnovi I prekine ratnohuškačku politiku.

Zahvaljujući tome, Stefan je uspešno učvrstio vlast mnogo uspešnije od svog oca. 1524. Njegov sestrić, gospodar Zete Balša III razboleo se I došao u Srbiju zbog lečenja. Ali bolest se pogoršala I on je preminuo, ali je na samrti ostavio Zetu ujaku. Tako se Srbija proširila I na teritoriju današnje Crne Gore. 1427. Stefan je preminuo I na prestolu ga je nasledio sestrić Đurađ Branković (jedini preživeli sin Vuka Brankovića). On nije bio ugarski vazal I morao je da vrati Mačvu I Beograd, dok se u Zeti osamostalila vlastelinska porodica Crnojević. U međuvremenu u Turskoj preminuo je sultan Mehmed I I na prestolu ga je nasledio sin Murat II koji je obnovio osvajačke aspiracije. Vraćanjem Beograda, Srbija je ostala bez prestonice I to u vreme obnove turskog pritiska. U takvim okolnostima despot Đurađ je naredio podizanje nove prestonice Smedereva. Radovi su se odvijali ubrzano zbog predstojeće turske opasnosti, a u njima je učestvovalo lokalno stanovništvo. Zbog forsiranja brzine I niskog tehničkog razvoja, narod je izuzetno patio tokom izvođenja radova. Za svoje patnje optuživali su Đurađevu suprugu vizantijsku princezu Irinu zato što je njen brat Toma rukovodio radovima. Irina je postala poznata pod imenom "prokleta Jerina" I njeno ime postalo je sinonim za sve patnje prilikom izvođenja građevinskih radova.

1439. despot se sa najmlađim sinom Lazarem nalazio u zvaničnoj poseti Ugarskoj. Njegovo odsustvo iskoristio je sultan Murat II, napao i zauzeo Srbiju. Tada su pored ostalih zarobljeni i Đurađevi stariji sinovi Grgur i Stefan, i kasnije oslepljeni zbog dopisivanja sa ocem. Pod pritiskom Ugarske, Turska je 1444. napustila Srbiju i vratila je despotu Đurađu (kao i oslepljene sinove), pod uslovom da ostane turski vazal.

1449. na presto je došao sultan Mehmed II Osvajač koji je 1453. osvojio prestonicu hrišćanstva – Carigrad i pretvorio je u tursku prestonicu. 1456. Despot Đurađ je preminuo i na prestolu je trebalo da ga nasledi najmlađi sin Lazar. Ali protiv toga se pobunio slepi Grgur zato što je smatrao da presto treba da nasledi njegov sin Vuk. Međutim ostavši u manjini, Grgur je pobjegao u Tursku, ali je i Lazar ubrzo preminuo. Na presto je došao slepi Stefan koji je bio prougarski orijentisan.

1459. u Srbiju je sa velikom vojskom upao sultan Mehmed II Osvajač i ne nailazeći na ozbiljan otpor osvojio Srbiju, dok su kapije Smedereva otvorene bez borbe. Tako je srpska despotovina potpala pod tursku vlast i podeljena na različite vojno-administrativne oblasti tzv. Sandžake. Četiri godine kasnije osvojena je i Bosna, a do 1482. i Hercegovina.

PITANJA ZA OCENU I UTVRĐIVANJE GRADIVA:

1. BITKA NA MARICI I POSLEDICE,
2. KOSOVSKA BITKA
3. VLADAVINA STEFANA LAZAREVIĆA,
4. PROPAST SRPSKE DESPOTOVINE.

Molim poštovane učenike da odgovore na pitanja dostave što pre, kao i da izmire ranije obaveze ako ih imaju!